

❑ *Onu yaxşı tanıyırdım, çəkilişlərində olmuşdum, kinostudiyada dəfələrlə görüşmüşdüm. Böyük sənətkar olmasına baxmayaraq, çox sadə insan idi. Adamlarla dil tapmağı bacarırdı. Onu hamı sevirdi. Səmimiyyəti ona böyük hörmət qazandırmışdı. Bu yazıda onun haqqında geniş söz açmaq fikrində deyilik, sadəcə olaraq, ad gününü xatırlamaq istədik.*

tamaşaçılara çatdırır. Müharibənin ağır günlərində uzaq dağ kəndlərindən birində baş verən hadisələri əks etdirən bu lirik-dramatik filmin qəhrəmanları arasında nikbin xarakteri ilə seçilən Məzahirin öz yeri var. Məzahir kinomuzda yeni bir obraz idi. Bu sürücü oğlanın nikbin ruhu filmin faciəvi yükünü xeyli azaldır. O, həmişə gülür, zarafat

lardan biri ("Bizim küçənin oğlanları"), Azad ("Bakıda küləklər əsir"), Qatır Məmməd ("Gəncəbasarlı qisasçı"), Feyzi ("Firəngiz"), Gündüz Kərimli ("Arxadan vurulan zərbə"), Cavidan ("Babək"), Nuru ("Qəribə adam"), Tahir ("Gözlə məni"), Xaliq ("Qocalar, qocalar..."), Cümşüd ("Avqust gələndə"), İbrahim ("Atları yəhərləyin") kimi

Sonra isə Elçin özünün "Toyuğun diri qalması" povesti əsasında ssenarisini yazdığı "Sahilsiz gecə"ni çəkdi. Bu isə 1989-cu il idi. O vaxt Şahmar müəllimə dəhşətli xəstəlik əzab versə də, işləyirdi. Filmi çox az müddətə çəkdi. Amma, film hazır olanda çox ciddi etirazla qarşılandı. Səbəb isə müharibə dövründə qadınların həyatında bəzi məqamların göstərilməsi idi. O vaxtı mən də yaxşı xatırlayıram. Studiyanın qarşısına toplanan qadınlar piket keçirir, filmi ləğv etdirmək istəyirdilər. Amma Şahmar müəllim onlarla elə gözəl dil tapdı ki, hər şey çox rahatlıqla sona yetdi.

Filmə çox ciddi ictimai motivlər var. Bəli, müharibə hər bir vəziyyətdə insanlara faciələr gətirir. Ailələri başsız qoyur, taleləri bədbəxt edir. Elə filmin qəhrəmanı Zibeydə kimi. Rejissor bu obraz üçün Türkmənistandan Oğludurdu Məmmədquliyevanı dəvət etmişdi. Şahmarın ilk sərbəst işi idi "Sahilsiz gecə". Hər kadrına diqqətlə yanaşırdı. Montajda da ehtiyatlılıq göstərirdi. Xoşbəxtlikdən hər şey uğurlu alındı və film geniş rezonans doğurdu.

Amma, Şahmar müəllim ürəyincə sevinə bilmədi. Xəstə idi. Çənə sümüyündə cərrahiyyə əməliyyatı aparılmalı idi. "Sahilsiz gecə"nin xoş təəssüratları onun ağırlıq cisminə bir yüngüllük gətirsə də, bunlar da ötəri oldu. Cərrahiyyə əməliyyatı üçün Almaniya gedəsi oldu.

Yaxşı idi. Çoxdan qəlbində gəzdirdiyi bir arzunu reallaşdırmaq istəyirdi. Bu məşhur qəzəlxan Vahidin ekran obrazını yaratmaqdan ibarət idi. Və günlərin birində eşitdik ki, Şahmar Ələkbərov öz ssenarisi əsasında "Qəzəlxan"ı çəkməyə başlayıb. 1990-cı il idi. O, xəstə vəziyyətdə işləyirdi. Baş rola gənc aktyor Loğman Kərimovu dəvət etmişdi. Çəkilişlər dayanmadan gedir, hər şey öz qaydasında idi. Film qurtaranda məlum oldu ki, material çoxdur. Şahmar müəllim filmi iki hissədə çəkməyi qərara aldı.

1991-ci ildə isə film ekranlara çıxdı. "Qəzəlxan" Azərbaycanın görkəmli şairi Vahidin həyat və yaradıcılığının müxtəlif anlarını canlandırır. Burada Bakı kəndlərinin adət-ənənələri, XX əsr ədəbi mühiti çox real əks olunmuşdu. Əfsus ki, Şahmar Ələkbərov filmin ekran taleyini izləyə bilmədi. Amansız ölüm onu aramızdan apardı. 1992-ci ildə Şahmar Ələkbərovun ömrü əbədiyyətə qovuşdu. Çox idi arzuları. Bir ssenari yazmışdı. Özü çəkmək istəyirdi onu. Məşhur Bakı milyoneri Ağamusa Nağıyevə həsr etmişdi. Doğrudur, ölümündən sonra bu ssenari çəkildi. Rejissor Rövşən Almuradov çəkdi bu filmi. Özü də 1995-ci ildə.

Vəssəlam. Bu da aktyor və rejissor kimi xalqın sevimlisinə çevrilmiş Şahmar Ələkbərovun yaradıcılıq yolunun yekunu. Bəli, illər keçəcək, nəsillər dəyişəcək. Bu qəhrəmanlar, bu filmlər gözəl bir sənətcinin, istedadlı bir insanın xatirəsinə nəsillərdən-nəsillərə ötürəcək. Biz Şahmar müəllimin növbəti ad gününü onsuz qeyd edirik. Lakin onun özü olmasa da yaratdığı qəhrəmanlar və çəkdiyi filmlər bizimlədir.

M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"

Xatirəsi həmişə ürəklərdə yaşayacaq

Şahmar Ələkbərov 23 avqust 1943 -cü ildə Gəncədə anadan olub. Atası əslən cəbrayılı Zülfüqar kişi, anası kökü Tiflisə bağlı İzulət xanım idi. 1964-cü ildə Azərbaycan İncəsənət İnstitutunu bitirib. Hələ III kursda ikən Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrına işə götürülüb. Teatrda ilk dəfə Şekspirin "Lope de Veqa" tamaşasında çıxış edib. "Ustalar" tamaşasında qazandığı uğurdan sonra böyük tamaşaçı auditoriyasının rəğbətini qazanıb. Bundan sonra məşhur sənətkar Adil İsgəndərov onu kinostudiyanın nəzdində özünün yaratdığı kino aktyorluğu studiyasına dəvət edib. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında aktyor və rejissor kimi fəaliyyət göstərib. Təhsilini başa vurduqdan sonra müəllim-assistent kimi institutda saxlanılıb.

Şahmar Ələkbərov teleradio sahəsində də fəal olub. Onun radioda ilk çıxışı "Ulduz" proqramının aparıcısı kimi olub. Bundan başqa onlarca televiziya tamaşasında yaddaqalan obrazlar yaradıb. "Molla Nəsrəddin" radio verilişinin aparıcısı olub. Bir çox filmlərin dublyajında iştirak edib. Xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı Şahmar Ələkbərov 1992-ci ilin sonunda vəfat edib. Bu, onun qısa tərcümeyi-halıdır.

"Dağlarda döyüş"dən başlamışdı onun ilk aktyor karyerası. İncəsənət İnstitutunu təzəcə bitirsə də, kinoya hədsiz həvəsi onu studiyaya gətirmişdi. Həm də bu institutda Rza Təhmasibin kursunda təhsil almışdı. Bu, o demək idi ki, Şahmar müəllim artıq püxtələşmiş bir aktyor idi və elə "Dağlarda döyüş"dəki debütündə də bu aydın görü-

nürdü. 1967-ci ildə bu filmə kinorejissor Kamil Rüstəmbəyov quruluş vermişdi. Mərhum yazıçı-jurnalist Əhmədağa Qurbanov özünün "Tikanlı məfillər" povesti əsasında ssenarini yazmışdı. Şahmar Ələkbərovun da qəhrəmanı sərhəd qoşunlarında xidmət edən sıravı əsgərdir. Maraqlı macəra süjeti var filmin. Sərhədi keçən bir nəfərin izinə düşən Fərrux böyük çətinliklərdən sonra onu yaxalayır və məlum olur ki, bu onun bir vaxtlar müharibə dövrü Vətəndən qaçaq düşmüş öz atasıdır. İlk rol, ilk çətinlik, ilk sınaq. Bunlar hamısı Şahmarın taleyində uğurlu alınmışdı və onun qəhrəmanı Fərruxun bütün xarakterik cizgiləri məhz aktyor məharətinin nəticəsi olaraq rəssam dəqiqliyi ilə yaradılmışdı. Bəli, sərhədçi obrazı ilə onun yaradıcılıq məkanının sərhədi başladı. Və bu sərhəd onun rejissor kimi tamamladığı "Qəzəlxan" filminə qədər uzun və kəşməkəşli bir yol keçdi.

Şahmar Ələkbərovun yaradıcılıq bioqrafiyasında elə filmlər var ki, onlar milli-mənəvi dəyərlərimizin ən qiymətli nümunələri sırasındadır. Bunun səbəbi isə bu filmlərin milli-mənəvi dəyərlərimizə söykənərək tariximizin müəyyən dövrünün real ab-havasını canlı əks etdirməsidir. Şahmar müəllimin yaradıcılığında Məzahirin özünəməxsus yeri var. "Mən ki, gözəl deyildim" filminin qəhrəmanı, sadə, səmimi gənc Məzahirin obrazı elə bil Şahmar Ələkbərovun xarakterinə biçilmişdi. Aktyor heç bir improvizəyə yol vermədən, bu sadə sürücünün bütün daxili dünyasını, ətrafdakılara münasibətini çox canlı ştrixlərlə

edir, sanki insanların qəlbinə çökmüş müharibə ağrılarını dəf etmək istəyir. Məzahirin sevgisində də bir səmimiyyət var.

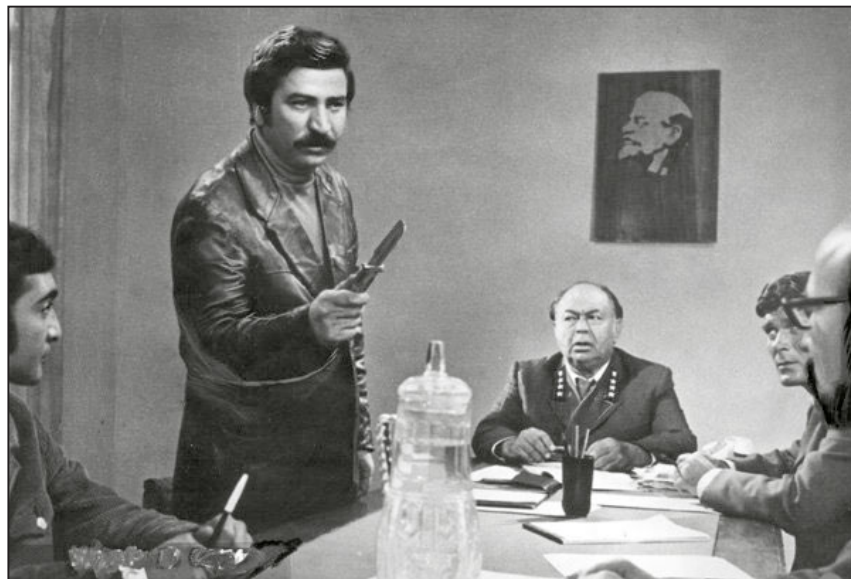
Filmi rejissor Tofiq Tağızadə çəkmişdi. Ümumiyyətlə, Şahmar Ələkbərov Tofiq müəllimin filmlərində çox az çəkilmişdir. "Qızıl qaz" və bir də "Mən ki, gözəl deyildim". Hər ikisində də çox maraqlı obrazlar yaratmışdır.

Ümumiyyətlə, 20 illik yaradıcılığı dövründə Şahmar müəllim müxtəlif rejissorlarla işləmişdi. Bütün bu yaradıcı "ittifaqlar" çox uğurlu alınmışdı. Bunlar haqqında o öz "Xatirələrim" adlı yazısında çox gözəl açıqlamalar vermişdi. Mən həmin bioqrafik yazı ilə tanış idim. Lakin ömür bu yazıları kitab halında çap etməyə ona imkan vermədi. Orada hər şey var idi. O, təkcə Şahmar

obrazlar bir-birindən fərqli, xarakter və dünyagörüşcə müxtəlif insanlardır. Ancaq onları birləşdirən Şahmar Ələkbərovun aktyor istedadı, gözəl ifa tərzı və bir də sənətinə olan hədsiz məhəbbətidir.

Şahmar müəllim kinoda rejissor kimi də sözünü demək istəyirdi. Deyirdi ki, bir dəfə studiyanın direktoru Adil İsgəndərovun yanına bir ssenari apardım. Dedim ki, Adil müəllim, film çəkmək istəyirəm. Nə cavab versə yaxşıdır: "Sənin nə gözəl kostyumun var". Yaxınlaşıb əlini kostyumun parçasına sürterek, "Gözəl materialı var, birini də mənə tikdirək" – dedi. Bildim ki, məsələ artıq həll olundu və o gediş bir müddət rejissorluq barədə düşünmədim.

Amma sərbəst film çəkmək arzusu onu rahat buraxmırdı. Bir az da

Ələkbərovun tərcümeyi-halı deyil, bütövlükdə kinomuzun 20 illik dövrünün canlı salnaməsi idi.

Mən Şahmar müəllim haqqında "Kino" qəzetinin xüsusi buraxılışını hazırlamışdım. 1994-cü ildə nəşr olunan həmin buraxılışda onun haqqında çox şeylərdən söhbət gedirdi və "Yeddi oğul istərəm" filminin yaranması prosesi ilə bağlı həmin xatirələrdən bir hissəni də orada dərc etmişdim. Həmin xatirələri oxuduqca hiss edirsən ki, Şahmar Ələkbərov bu sənəti, bu xalqı, bu milləti necə sevmiş. Bəlkə elə onun rollarına hopmuş şirinlik də bu sevgidən irəli gəlib. Onun rollarını xatırlayıram: Qəzənfər ("Yeddi oğul istərəm"), Oğul ("İntizar"), İman ("Axırıncı aşırım"), Arif ("Həyat bizi sınayır"), Rizvan ("Qızıl qaz"), oğlan-

xəstələnmişdi. Səhhətində baş verən problemlər ona aktyor kimi işləmək imkanı vermirdi. Beləliklə, o, rejissor kimi işləməyə qərar verdi və ilk dəfə Gülbəniz Əzimzadə ilə birgə "İmtahan" filmini çəkdi. Bu ictimai motivli filmə Şahmar müəllim çox böyük həvəslə işləmişdi. Hər şey ona tanış idi. Kamera da, operator işi də, dekorasiyaların qurulması da, aktyor oyunları da ki, öz peşəsi idi. Amma, narahatlığı var idi. Ssenarini Anar özünün "Şəhərin yay günləri" povesti əsasında yazmışdı. Amma, Gülbəniz xanımla elə rahat işləyirdi ki, elə bil, uzun illər rejissorluq etmişdi. Film ekranlara çıxanda artıq bütün təşvişlərə son qoyuldu. Ssenari müəllifi də, Gülbəniz xanım da, tamaşaçılar da filmdən razı qalmışdılar. Şahmar Ələkbərova da bu lazım idi.